

Рецензія на дисертаційне дослідження

Іщука Андрія Миколайовича

на тему

«Розвиток публічно-управлінських правовідносин

у сфері пенсійного забезпечення:

порівняльний аналіз в Україні та Європі»

поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 Публічне

управління та адміністрування,

галузь знань 28 Публічне управління та адміністрування

Актуальність дослідження та її зв'язок з науково-дослідними темами.

Рецензоване дисертаційне дослідження Іщука Андрія Миколайовича присвячено науково-методичному узагальненню та вирішенню проблеми розвитку публічно-управлінських правовідносин у сфері пенсійного забезпечення в контексті порівняльного аналізу в Україні та Європі, а також розробці пропозицій щодо вдосконалення механізмів публічного управління системою пенсійного забезпечення в Україні, розроблених на підставі вивчення європейського досвіду. Обраний Україною курс на євроінтеграцію вимагає проведення низки реформ у сфері публічного управління, серед яких важливе місце посідає реформування системи пенсійного забезпечення. Актуальність проведення цієї реформи зумовлена низьким рівнем ефективності солідарної системи пенсійного забезпечення, яка сьогодні домінує в Україні. Така неефективність виявляється передусім у низькому середньому розмірі пенсійних виплат, нездатних покрити навіть мінімальні та базові потреби пенсіонерів різних категорій, збитковості Пенсійного фонду України.

Недостатнє обґрунтування теоретичних положень у цій сфері, недосконалість правового регулювання зумовлюють актуальність проведення цілісного науково-правового дослідження з низки питань, пов'язаних із визначенням поняття та змісту, принципів і функцій публічно-управлінських правовідносин у сфері пенсійного забезпечення, а також з окресленням структурно-функціональної характеристики

публічного управління пенсійним забезпеченням у європейських державах та Україні. Саме тому дослідження А. М. Іщука є значущим та актуальним у контексті необхідності вирішення низки важливих суперечностей, що об'єктивно мають місце в розвитку публічно-управлінських правовідносин у сфері пенсійного забезпечення в Україні.

Дисертаційне дослідження виконувалося в межах науково-дослідної теми кафедри публічного управління та адміністрування Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського «Теоретико-методологічні та практичні аспекти публічного управління суспільними процесами в Україні» (0122U000282).

Значення для науки і практики отриманих результатів. Дисертаційна робота містить нові, раніше не захищені наукові положення, обґрунтовані результати, які у сукупності вирішують актуальну наукову проблему.

Наукова новизна дослідження А. М. Іщука містить нові, раніше не описані наукові положення та визначення, зокрема здобувачем *уперше* обґрунтовано концептуальні засади публічно-управлінських правовідносин у сфері пенсійного забезпечення, зокрема розроблена їх класифікація, у якій запропоновано виокремити такі критерії: сферу виникнення; наявність засад влади-підпорядкування між учасниками правовідносин; управлінську функцію, на реалізацію якої спрямовані відповідні правовідносини та структура.

Удосконалено: понятійно-категорійний апарат публічного управління, зокрема уточнено поняття «пенсійне забезпечення», «публічне управління в сфері пенсійного забезпечення» та запропоновано інтерпретацію концепту «публічно-управлінські правовідносини в сфері пенсійного забезпечення»; класифікацію принципів та функцій публічного управління в сфері пенсійного забезпечення; історико-правову періодизацію розвитку публічно-управлінських правовідносин у сфері пенсійного забезпечення; порівняльно-правові дослідження публічного управління сферою пенсійного забезпечення в Україні та європейських державах;

Подальшого розвитку набули підходи до адаптації зарубіжного досвіду реформування системи пенсійного забезпечення в європейських державах; пропозиції щодо запровадження в Україні трирівневої пенсійної системи, враховуючи досвід європейських країн.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що викладені в дисертації висновки та пропозиції можуть бути використані в таких видах діяльності: *науково-дослідній* (для подальшого опрацювання проблемних питань здійснення пенсійної реформи, зокрема й реформи публічного управління в цій сфері); *правотворчості* (під час удосконалення чинного законодавства у сфері соціального, зокрема й пенсійного забезпечення, а також і законодавства, що регулює механізм публічного управління системою пенсійного забезпечення тощо (довідка Комітету з питань соціальної політики та захисту Верховної Ради України № 04-30/19-2023/77118 від 13.04.2023 р.); *правозастосовній* (для вдосконалення практики застосування соціального законодавства України та законодавства у сфері регулювання публічно-управлінських правовідносин у системі пенсійного забезпечення (довідка Пенсійного Фонду України № 2800-02-8/17632 від 03.04.2023 р.); *освітньому процесі* (для написання підручників і посібників із дисциплін «Публічне управління та адміністрування», «Право соціального забезпечення», «Право пенсійного забезпечення» (довідка Академії праці, соціальних відносин і туризму № 01/02-219 від 19.04.2023) тощо.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Мету дослідження автор досягає вирішенням шести завдань, на виконання яких спрямовані всі його складові: науково-дослідницький апарат, вступ, три розділи, висновки до розділів, загальні висновки, джерельна база дослідження, додатки.

Структура дисертації є науково обґрунтованою, логічно зумовленою та взаємопов'язаною. Заслуговує на схвалення звернення дисертанта до наукових розробок вчених та практичних матеріалів під час дослідження поняття та змісту публічно-управлінських правовідносин у сфері пенсійного забезпечення. На підставі проведеного дослідження, автор запропонував класифікацію принципів та функцій

публічного управління системою пенсійного забезпечення, у якій акцентовано на практичних аспектах та виділено загальні і спеціальні принципи публічного управління, а також критерії розмежування функцій за напрямками та сферою управлінського впливу, що покладено в основу авторської концептуальної моделі удосконалення публічного управління в сфері пенсійного забезпечення.

Заслугує на схвалення запропонована дисертантом історико-правова періодизація розвитку публічно-управлінських правовідносин у сфері пенсійного забезпечення, у якій виокремлено такі етапи: релігійної легітимації благодійництва (кінець V ст. – XVI ст.) на території України та в Європі; релігійно-церковна та приватно-шляхетська підтримка часів козаччини; формування правової й організаційної основи інституту пенсійного забезпечення у період перебування українських земель під владою Російської та Австро-Угорської імперій (XVIII ст. – поч. XIX ст.) під впливом індустріальної революції, що синхронізується з аналогічними процесами у європейських державах; утворення моделей пенсійного забезпечення – бісмарківської та датської, які стали основою для подальшого виникнення пенсійного страхування, заснованого на солідарній та накопичувальній системах; утворення МОП; утвердження політико-правової концепції держави загального добробуту; уніфікація підходу до визначення умов та підстав призначення пенсій, видів пенсійного забезпечення в радянській Україні; становлення основ реформування системи пенсійного забезпечення (Україна після 1991 р.); завершення реформування пенсійного забезпечення у Європі, у результаті чого утворено трирівневу його систему, у якій переважають накопичувальна недержавна й індивідуальна пенсійні системи, а державна (солідарна) пенсійна система існує на найнижчому (мінімальному) рівні забезпечення.

Унаслідок дослідження питання удосконалення публічно-управлінських правовідносин у сфері пенсійного забезпечення в Україні на основі європейського досвіду, дисертант А. М. Іщук пропонує проведення реформи публічного управління сферою недержавного пенсійного забезпечення на підставі комбінованої моделі

публічного управління, що ґрунтуватиметься на засадах простоти, мобільності, достатності, надійності та прозорості; що дає змогу залучити до управління як державні, так і корпоративні органи, зокрема суб'єктів державного управління: Державну фіскальну службу; Пенсійний фонд України; Центрального адміністратора та Пенсійне казначейство, а також корпоративні суб'єкти – ради недержавних пенсійних фондів.

Доцільно зауважити, що дисертаційна робота Іщука А. М. є цілісним, самостійним науковим дослідженням. Загалом структура роботи достатньо продумана, що дозволяє ґрунтовно дослідити наукову проблему. У процесі дослідження автор зумів ефективно використати як загальнонаукові, так і спеціальні методи дослідження. Отримані дані чітко проаналізовано та систематизовано, відображено у таблицях та поясненнях до них. Це дало можливість побудувати цілком логічну концепцію наукового дослідження. Все це засвідчує належний рівень володіння автором дисертаційної роботи сучасними методами науково-педагогічних досліджень та дає змогу зробити висновок, що теоретичні положення і практичні результати дослідження є логічними та переконливими.

Повнота викладу матеріалу дисертації у наукових публікаціях. Автор дослідження, А. М. Іщук, має суттєвий науковий доробок. Результати дослідження висвітлено в 14 наукових працях, зокрема у 7 статтях, серед яких 4 опубліковані у фахових виданнях України, наукових періодичних вітчизняних виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз даних, 3 – у наукових періодичних виданнях інших держав, а також у 7 тезах доповідей на конференціях.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Загалом позитивно оцінюючи наукове та практичне значення отриманих результатів, варто назвати деякі дискусійні положення, а також висловити окремі побажання:

1. У дисертаційній роботі варто було б детальніше проаналізувати принципи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування закріплені в Законі України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».

2. Також у роботі присутні незначні стилістичні та граматичні недоліки.

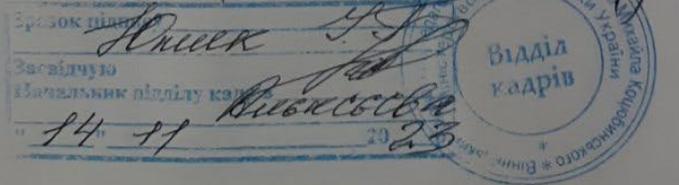
Однак, зазначені зауваження не знижують наукової та практичної цінності основних положень дисертації, зроблених висновків і сформульованих рекомендацій.

Загальний висновок. Рецензована робота є завершеною, самостійною науковою працею, містить наукові результати, яким властива наукова новизна, теоретичне і практичне значення, що засвідчує про оволодіння здобувачем методології наукової діяльності та особистий науковий внесок у вирішення визначеної проблеми дослідження.

Отже, дисертація Іщука Андрія Миколайовича на тему «Розвиток публічно-управлінських правовідносин у сфері пенсійного забезпечення: порівняльний аналіз в Україні та Європі» є цілісним, завершеним науковим дослідженням, що повною мірою відповідає паспорту спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування, галузі знань 28 Публічне управління та адміністрування та наказу МОН України № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. (із змінами) й «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 і може бути прийнята до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

Рецензент:

кандидат наук з державного управління,
доцент, доцент кафедри публічного
управління та адміністрування
Вінницького державного
педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

Юник І. Г.